

Col·legials majors a l'Audiència borbònica de Catalunya

PERE MOLAS RIBALTA

Universitat de Barcelona
Reial Acadèmia de Bones Lletres

Resum

Estudi de la presència dels col·legials majors de Castella a l'Audiència borbònica de Catalunya (1716-1808). S'identifiquen els magistrats que havien estat becaris dels sis col·legis majors, la seva procedència geogràfica, familiar i social, la carrera judicial que van fer abans i després de la seva estada a Catalunya, aquesta mateixa estada i la seva activitat cultural, si n'hi va haver. Es completa amb l'estudi de magistrats procedents d'altres col·legis i es compara l'important grup dels col·legials majors amb els d'altres procedències, especialment els provinents de la carrera de *varas* (corregidors i alcaldes majors) i els advocats. En línies generals es confirma el model conegut de l'Audiència de València, però també s'observen diferències significatives, en especial una presència col·legial més tardana en el cas de Catalunya, deguda a les circumstàncies concretes de formació del tribunal l'any 1716, com ara el nomenament de jutges cessants per la caiguda de Melchor de Macanaz.

Paraules clau: Catalunya, Audiència borbònica, col·legials majors.

Resumen

Estudio de la presencia de los egresados de los colegios mayores de Castilla en la Audiencia borbónica de Cataluña (1716-1808). Se identifican los magistrados que habían sido becarios de los seis colegios mayores, su procedencia geográfica, familiar y social, su carrera judicial, antes y después de su estancia en Cataluña, esta misma estancia y su actividad cultural, si la hubo. El trabajo se completa con

el estudio de magistrados procedentes de otros colegios y se compara el importante grupo de los colegiales mayores con aquellos magistrados que tenían otras procedencias, en particular los que procedían de la carrera de «varas» (corregidores y alcaldes mayores) y los abogados. En líneas generales, se confirma el modelo conocido de la Audiencia de Valencia, pero se observan también diferencias significativas, en especial una presencia colegial más tardía en el caso catalán, debido a las circunstancias concretas de formación del tribunal en 1716, como el nombramiento de jueces depuestos por la caída de Melchor de Macanaz.

Palabras clave: Cataluña, Audiencia borbónica, colegios mayores.

Abstract

This article analyses the presence of graduates of the *colegios mayores* of Castile in the Bourbon *Audiencia* of Catalonia (1716-1808). In the text the magistrates who held a scholarship from the six *colegios mayores* are identified, through the study of their geographical, family and social origins, as well as their judicial career before and after their stay in Catalonia. The work is completed with the study of the magistrates proceeding from other colleges. Finally, the important group of magistrates that emerged from the *colegios mayores* is compared with that of magistrates of other origins, in particular, lawyers and those who came through careers in *varas* (*corregidores* and *alcaldes mayores*). In general terms, their presence within the Audiencia of Catalonia confirms the known model of the Audiencia of Valencia, but significant differences are also observed, such as a later collegial presence in the Catalan Audiencia, due to the specific circumstances of the creation of this court in 1716 and the appointment of judges deposed after the fall of Melchor de Macanaz.

Keywords: Catalonia, Bourbon *Audiencia*, *colegios mayores*.

En el primer número de la revista *Pedralbes* vaig publicar un article que tractava dels collegials majors a l'Audiència borbònica del regne de València.¹ Aquell article era el resultat d'una recerca iniciada set anys

1. Pere MOLAS RIBALTA, «Los colegiales mayores en la Audiencia de Valencia (siglos XVII-XVIII)», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 1 (1981), pp. 51-75.

abans sobre el grup esmentat, i a més em va donar la clau de l'evolució del conjunt de magistrats al llarg de tot el segle. En aquell número de la revista i en el següent la professora María de los Ángeles Pérez Samper va publicar dos articles excel·lents sobre els magistrats de l'Audiència de Catalunya, un dels quals tractava dels regents del tribunal i l'altre sobre la Guerra d'Independència.² Ja el 1980 havia estudiat amb cura el procés d'incorporació dels primers magistrats de l'Audiència borbònica creada pel decret de Nova Planta.³ En aquells moments, la professora Pérez Samper duia a terme una recerca sobre el conjunt dels magistrats del tribunal al llarg del segle. Com és notori, aquest treball no va donar lloc a un llibre, però sí un article de síntesi,⁴ com també en va quedar una abundant documentació que omple uns onze arxivadors. Més d'una vegada havíem parlat de la conveniència de donar sortida a aquest material. No fa gaire en vaig fer una lectura que em va permetre establir alguns balanços parcials. Tampoc ara estem en disposició d'oferir, pel moment, una obra completa. Però m'ha semblat avinent aprofitar l'aniversari per redactar aquest article, i pot ser útil comparar-lo amb el de fa quaranta anys. Quedi constància que el gruix de la informació correspon al treball de recerca de la professora Pérez Samper. S'observarà que l'estructura de l'article no segueix exactament el del 1981 i que hi he establert un altre mètode expositiu.

En el temps transcorregut entre els dos articles, el nostre coneixement dels col·legials majors i sobretot de la seva presència en els tribunals de justícia i govern ha millorat. Són fonamentals els treballs de la professora Inmaculada Arias de Saavedra, de la qual em limitaré a citar

2. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «Los regentes de la Real Audiencia de Cataluña (1716-1808)», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 1 (1981), pp. 211-252; *eadem*, «La Real Audiencia de Cataluña durante la Guerra de la Independencia», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 2 (1982), pp. 177-210.

3. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña (1715-1718)», a P. MOLAS I ALTRES, *Historia social de la administración española. Estudios sobre los siglos XVII y XVIII*, CSIC. Institución Milá y Fontanals, Barcelona, 1980, pp. 183-246.

4. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «La Audiencia de Cataluña en el siglo XVIII», *Revista de Historia Moderna* (Alacant), 13-14 (1995), pp. 51-71.

els que fan referència als col·legials en el títol.⁵ També la recerca d'Ana Carabias sobre els col·legis majors de Salamanca,⁶ i, pel que fa a la mateixa Audiència de Catalunya, diferents articles de Miquel Àngel Martínez.⁷

Faig gràcia al lector d'exposar la importància dels col·legis majors de Castella en el sistema polític de l'Edat Moderna. Recordo només, per orientació quins eren els esmentats col·legis. Quatre a la universitat de Salamanca (San Bartolomé, Cuenca, Arzobispo i Oviedo), un a la de Valladolid (Santa Cruz) i un a la d'Alcalá de Henares (San Ildefonso).

Una primera constatació en la comparació amb l'Audiència valenciana és la manca de col·legials majors durant la segona meitat del segle XVII, ben al contrari del cas de València establert per Teresa Canet.⁸ Una possible presència catalana al col·legi de San Bartolomé de Salamanca sembla quedar estroncada per la Guerra dels Segadors. El mes

5. Inmaculada ARIAS DE SAAVEDRA, «El peso de la casta. Los colegiales en la administración de justicia en vísperas de las reformas ilustradas», a *El siglo que llaman ilustrado. Homenaje a Francisco Aguilar Piñal*, CSIC, Madrid, 1996, pp. 99-112; *eadem*, «Los colegiales en las Chancillerías españolas del siglo XVIII», a J. P. Dedieu, J. L. Castellano, M. V. López-Cordón, eds., *La pluma, la mitra y la espada. Estudios de historia institucional en la Edad Moderna*, Marcial Pons, Madrid, 2000, pp. 131-154; *eadem*, «Presencia colegial en las Audiencias castellanas en el siglo XVIII», a J. Martínez Millán, C. Camarero Bullón, M. Luzzi Traficante, eds., *La Corte de los Borbones. Crisis del modelo cortesano*, vol. 3, Editorial Polifemo, Madrid, 2013, pp. 1465-1521.

6. Ana María CARABIAS TORRES, *Colegios mayores, centros de poder*, Universidad de Salamanca, Salamanca, 1986. I en relació amb aquest article: *eadem*, «Catálogo de colegiales del Colegio Mayor de San Bartolomé. Siglo XVIII», *Studia Historica. Historia moderna*, IX (1991), pp. 43-88; *eadem*, «Los estudiantes de Derecho del Colegio mayor de Cuenca. 1500-1845», *Salamanca. Revista de Estudios*, 47 (2001), pp. 69-126.

7. Miquel Àngel MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, «Trayectoria profesional de los magistrados de la sala penal de la Real Audiencia de Cataluña en el primer tercio del Setecientos», *Cuadernos Dieciochistas*, 10 (2008), pp. 167-183; *Idem*, «Justicia y poder en la Cataluña de Carlos IV: el cursus honorum de los alcaldes del crimen», a E. de Lorenzo Álvarez, ed., *La España de Carlos IV (1788-1808). Actas del IV Congreso Internacional de la Sociedad Española de Estudios del Siglo XVIII*, Trea, Oviedo 2009, pp. 773-780.

8. Teresa CANET, *La magistratura valenciana (siglos XVI-XVII)*, Universitat de València, Departament d'Història Moderna, València, 1990, pp. 142-143.

de novembre del mateix any 1640 havia ingressat en el col·legi salmantí de San Bartolomé el cavaller de Barcelona Pacià Soler, que va ser membre de l'Audiència organitzada per Felip IV el 1643 i va rebre un hàbit de l'orde de Sant Jaume, però va morir l'any següent.⁹

Un segon element que diferencia els dos casos és la cronologia. El 1707, quan es van restablir les audiències borbòniques als regnes d'Aragó i València, hi foren destinats alguns col·legials majors amb la promesa d'ascensos. El 1716, de 18 places de l'Audiència de Catalunya (regent, alcaldes del crim i fiscals) només una va ser ocupada per col·legials majors. Els magistrats forans de la nova Audiència foren triats, en bona part, entre persones que havien quedat «reformades», és a dir, cessades, pel fracàs de la reforma de Rafael Melchor de Macanaz, tal com ho va estudiar María de los Ángeles Pérez Samper.¹⁰ Eren gent sense plaça disposats a anar a un territori considerat hostil. Els anys següents, a més, els jutges procedents de l'Audiència de Sardenya van haver de ser recol·locats, després de la renúncia de Felip V a aquest regne el 1720. Tot plegat va retardar a Catalunya la presència de col·legials majors de Castella, que va ser més primerenca al tribunal valencià.

1. *Els personatges*

L'únic col·legial major de la promoció inicial de la nova Audiència era el fiscal civil, Felipe Ignacio de Molina,¹¹ que havia ingressat en el col·legi de l'Arzobispo el 1700. Fins al 1760 la major part dels fiscals de l'Audiència procedien dels col·legis majors.¹² Possiblement per les bones

9. José de ROJAS Y CONTRERAS, marqués de Alventos, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, 2 vols., Andrés Ortega, Madrid, 1766, II, p. 273.

10. També algun procedent dels territoris perduts d'Itàlia (Nàpols i Sardenya).

11. Sobre el nomenament de Molina, PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña (1715-1718)», pp. 190, 196, 207 i 230.

12. Archivo Histórico Nacional. Consejos suprimidos, leg. 18520. Fiscales de Cataluña. Sobre els fiscals, vegeu la comunicació de Miquel Àngel MARTÍNEZ al VIII Congrés d'Història Moderna de Catalunya (2019).

connexions del seu pare, que era conseller de Castella, Molina només va passar un any a Catalunya, però fou succeït per un altre col·legial, José de Bustamante y Loyola, nascut el 1677 i des del 1694 becari del col·legi de San Bartolomé.¹³ Aquest fou succeït al seu torn el 1721 per un catedràtic de Salamanca no col·legial, Bernardo Santos Calderón de la Barca. Santos va ascendir a fiscal civil el 1723 i el substituï un altre col·legial, en aquest cas del col·legi de San Ildefonso de Alcalá, Hilario de Rivera, i quan aquest també va ascendir a fiscal civil (1724) el seu successor va ser un col·legial de San Bartolomé, Juan de Isla y Vallado, becari des del 1706.¹⁴ Els dos col·legials van ocupar les dues fiscalies fins al 1730, quan Rivera, que era el fiscal més antic, va ascendir a oïdor i Isla va passar a la plaça civil. També ell va ser ascendit finalment, però en un altre tribunal, a la Chancillería de Valladolid (1733).

La marxa d'Isla va coincidir amb la mort del fiscal criminal que l'havia succeït, un antic alcalde major, Francisco Antonio Salgado. Les dues fiscalies, doncs, quedaren vacants pràcticament alhora i les dues van ser per a col·legials. Certament, una d'elles no va ser per un becari dels sis col·legis majors sinó del setè, el col·legi de Maese Rodrigo de Sevilla, oficialment equiparat als altres sis per Felip IV.¹⁵ Es tractava de José de Piédrola Narváez, que va servir la plaça fins al 1743. El seu company de promoció, Bernardo Hurtado de Mendoza, procedia del col·legi de l'Arzobispo. Va servir la fiscalia criminal i el 1743 va succeir Piédrola en la plaça civil. Aleshores la seva vacant fou per a un català, Josep de Güell i Serra, col·legial de San Ildefonso de Alcalá. El nomenament d'un català per ocupar una plaça de fiscal era un fet anòmal dins d'aquell règim, ja que es considerava que el regent i els fiscals d'una

13. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, n. 121, pp. 571-573. L'informe del marquès de Castelrodrigo a Archivo General de Simancas (AGS), Gracia y Justicia, (GJ), Leg. 138.

14. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, pp. 626-628.

15. FRANCISCO AGUILAR PIÑAL, *La Universidad de Sevilla en el siglo XVIII*, Universidad de Sevilla, Sevilla 1969, p. 53.

Audiència havien de ser sempre «castellans».¹⁶ Però el pare de Güell, Josep Bonaventura Güell i Trelles, que havia estat jutge de l'Audiència del 1716 al 1731, era en aquells moments un dels membres de la Cámara de Castella, el nucli del Consell que feia les propostes de nomenament de les vacants i gaudia de la confiança del governador del Consell, el cardenal Gaspar de Molina.¹⁷ A més, l'any anterior s'havia produït un altre fet extraordinari. Havia estat nomenat regent del tribunal un català, Josep Francesc d'Alós i Rius, membre d'una altra família fidel a la dinastia. Alós fou l'únic regent català de tot el segle i Güell l'únic fiscal.¹⁸

També vingueren a coincidir en el temps (1749) la marxa dels dos fiscals, Hurtado de Mendoza i Güell, per ascens a altres tribunals, i novament les dues vacants foren per a collegials majors: el basc Juan B. Viar i Elezpuru, del col·legi de San Ildefonso, i l'andalús Antonio de Espinosa, del col·legi major de Cuenca. Aquest va tornar a la seva terra natal el 1752, i el company del basc Viar va ser un altre basc, José de Lardizábal i Vicuña, del col·legi de San Bartolomé. El 1755 Viar va ascendir a una plaça civil de la mateixa Audiència i el seu successor ja no va ser un collegial major sinó un advocat. La tendència anava canviant: per principi, durant el regnat de Carles III els collegials no foren designats per ocupar les places clau de fiscal.¹⁹ Només el 1761 va ser nomenat fiscal criminal un col·legial de l'Arzobispo, Manuel Treviño Dávila, que el 1766 va passar a la fiscalia civil i l'any següent va ascendir a oïdor. Ja no hi hagué cap més fiscal col·legial major.

16. Pedro MOLAS, «Las Audiencias borbónicas de la Corona de Aragón», *Estudis* (València), núm. 5 (1976), p. 80. El capità general Castelrodrigo també havia opinat que el regent i el fiscal del crim havien de ser sempre castellans. PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña», p. 220.

17. Archivo General de Simancas (AGS), Gracia y Justicia GJ, Leg. 139.

18. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «Los Alós. Una dinastía catalana al servicio del estado (siglo XVIII)», *Cuadernos de Investigación Histórica*, 6 (1982), pp. 202-204.

19. Així ho feia constar Pérez Bayer al marge d'una «Lista de los individuos de los seis colegios mayores en el tiempo que se les nota su decadencia». «Desde el año 1765 o por entonces no ha provisto Su Majestad a los colegiales en las fiscalías, y así es una especie de reconvención».

Si l'empremta dels col·legials majors a les fiscalies va ser forta des del primer moment, no va succeir el mateix amb les cinc places d'alcaldes del crim,²⁰ denominació que havia substituït la tradicional de jutges de cort. I encara els primers col·legials nomenats per ocupar alguna d'aquestes places no procedien de cap dels sis majors, sinó del col·legi de Sevilla. Foren Juan Cueva Cepero el 1720 i Benito Román Meléndez el 1729. El primer alcalde del crim procedent dels «sis» fou l'alabès Miguel de Montoya Zárate, el 1731, col·legial de Santa Cruz de Valladolid. Al mateix col·legi pertanyia José Antonio Salcedo y Camargo, que va renunciar a la plaça que se li havia concedit per haver heretat un títol.²¹ Els següents col·legials majors provenien del col·legi major de Cuenca: José de Araque (1738) y Juan Moreno Beltrán (1741). Al voltant del 1750 es produí una concentració de nomenaments de col·legials majors per a places d'alcaldes del crim; Dionisio Cerdán de Landa (1748) procedia del col·legi major de Cuenca, José Francisco Montenegro (1749) i Pedro de Ávila y Soto (1751) del de Santa Cruz, i Baltasar de Aperregui (1751) del de San Bartolomé. Quatre col·legials majors (Araque, Moreno, Cerdán i Aperregui) ocuparen successivament la plaça número 5 d'alcalde major al llarg de disset anys. Però a partir d'aquest moment ja no es va produir cap nova designació en vint anys i quan va tenir lloc ja s'havia produït la caiguda del sistema dels col·legis majors. Així i tot entraren a formar part de l'Audiència de Catalunya tres col·legials significatius: Juan de Mata Linares (1772), del col·legi de San Bartolomé, Ignacio Núñez de Gaona del de l'Arzobispo (1775) i Pedro Gómez Ibar Navarro (1777), del de Santa Cruz de Valladolid, que ocupà precisament la vacant deixada per Gaona pel seu ascens a oïdor. Davant dels deu col·legials majors, al llarg de tot el segle foren alcaldes del crim els dos col·legials de Sevilla, set col·legials i catedràtics de la universitat d'Osca, una dotzena de persones procedents de

20. AHN, Consejos suprimidos, Leg. 18518.

21. María de los Ángeles SOBALER SECO, *Catálogo de colegiales del Colegio Mayor de Santa Cruz de Valladolid (1484-1786)*, Ediciones de la Universidad de Valladolid, Valladolid, 2001. També el resum de tesina d'Isabel PENDAS, «Los colegiales de Santa Cruz de Valladolid. Estudio sociológico», *Pedralbes*, 2 (1982), pp. 257-261.

la carrera de *varas*, és a dir, corregidors i alcaldes majors, i una trentena d'advocats.

Encara un petit grup va ser nomenat directament per a una plaça d'oïdor o jutge de les sales civils.²² El primer personatge, fora de la promoció inicial, que va ser designat directament per a una plaça civil, era Francisco Núñez de Castro (1718), becari, però, d'un dels col·legis menors de la universitat d'Alcalá i advocat del major de San Ildefonso. A aquest darrer col·legi pertanyien els oïdors Pedro de Arredondo (1731) i Antonio de Aperregui Tornamira (1736), mentre que Gabriel de Saavedra y Monroy (1741) era col·legial major de Cuenca. Durant el decenni dels seixanta foren nomenats oïdors dos col·legials majors que ja exercien el mateix càrrec a l'Audiència de Mallorca. Eren el basc Juan José de Eulate y Santa Cruz, col·legial de San Bartolomé (1764), i el català Bonaventura de Ferran i Valls, de San Ildefonso (1768), un dels dos únics magistrats catalans, amb Güell i Serra, que procedia del grup dels col·legials majors. El 1789 va ser nomenat oïdor, procedent també de l'Audiència de Mallorca, Juan José Salaberry y Olazagutia. Era fill d'un col·legial major de San Ildefonso, que havia arribat a ser conseller d'Ordres (1769). Ell era doctor en canons, és a dir, Dret Canònic, però no col·legial. Havia nascut a Oviedo, quan el seu pare era jutge de l'Audiència d'Astúries.²³

Finalment, en el cim de la magistratura, dels divuit regents de l'Audiència,²⁴ set foren col·legials majors. Cristóbal de Corral Idiáquez (1717) i José de Lardizábal (1770) de San Bartolomé, Gracián de Peralta (1730)

22. AHN. Consejos suprimidos, leg. 18515. Plazas civiles de la Audiencia de Cataluña.

23. Luís Miguel GUTIÉRREZ TORRECILLA, *Catálogo biográfico de colegiales y capellanes del Colegio Mayor de San Ildefonso de la Universidad de Alcalá (1508-1876)*, Servicio de publicación de la Universidad de Alcalá, Alcalá de Henares, 1992, pp. 94-95.

24. PÉREZ SAMPER, «Los regentes de la Real Audiencia de Cataluña». A diferència de València, sí que arribaren a ser regents jutges del mateix tribunal. Dels col·legials, Lardizábal el 1771 després d'un interval i Gómez Ibar Navarro, ascendit des d'oïdor (1793). Dels no col·legials, Gutiérrez de la Huerta (1727), Bernardo Santos (1733) i Josep Francesc d'Alós (1742), aquest després d'un breu interval.

i Isidre de la Hoz (1757) de San Ildefonso, Pedro Colón de Larreátegui d'Oviedo (1739), Rodrigo de la Torre Marín (1762) de Cuenca, Pedro Gómez Ibar Navarro del de Santa Cruz (1793). José Faustino Pérez de Hita (1768) havia estat becarí d'un dels col·legis menors de la universitat de Granada i el gal·lec Manuel Torrente Castro (1778) del col·legi de Fonseca de la universitat de Santiago de Compostel·la. Gracián de Peralta, que ja era regent de l'Audiència de València, havia estat reclamat pel capità general marquès de Risbourg, que l'havia conegut quan Peralta formava part de l'Audiència de Galícia (1713-1721) i Risbourg era el capità general d'aquell regne (1707-1722).²⁵

En resum, foren membres de l'Audiència de Catalunya durant el segle XVIII set antics becaris del col·legi de San Bartolomé de Salamanca, cinc del de Cuenca, cinc de l'Arzobispa i només un del col·legi major d'Oviedo (el regent Colón de Larreátegui, que només estigué dos anys a Catalunya). El total de magistrats procedents dels col·legis majors de Salamanca fou de divuit. Vuit havien estudiat al col·legi de San Ildefonso d'Alcalá de Henares, entre ells els catalans Güell i Ferran, i quatre en el col·legi de Santa Cruz de Valladolid. Al bell mig del segle també era col·legial major, del col·legi d'Oviedo, el bisbe de Barcelona, Francisco Díaz Santos Bullón (1748-1750), que a més era el governador o president del Consell de Castella (1749-1751).

Pel que fa a la incorporació de persones «reformades» a conseqüència de la caiguda de Macanaz (1715) i de la pèrdua de Sardenya (1720), cal dir que la presència col·legial a l'Audiència fou tardana, llevat de les places de fiscals. Fins al 1730 només hi hagué dos o tres col·legials a l'Audiència. L'increment es donà a partir d'aquesta data. El 1740 n'hi havia set (sobre un total de divuit), el regent Colón, els oïdors Arredondo, Aperregui i Montoya, l'alcalde del crim Araque i els dos fiscals, Piédrola i Hurtado de Mendoza. Durant el decenni dels cinquanta n'eren cinc i a partir del 1760 en van ser quatre. A partir del 1780 només quedaren Gómez Ibar Navarro i Bonaventura de Ferran. El primer va

25. Enrique GIMÉNEZ LÓPEZ, *Los servidores del rey en la Valencia del siglo XVIII*, Institució Alfons el Magnànim, València, 2006, pp. 270-271.

deixar Catalunya el 1798, després de vint-i-un anys de servei, i el segon va morir el 1806 als 81 anys d'edat.²⁶

En conjunt, només nou dels trenta col·legials majors tingueren una estada a l'Audiència superior als deu anys. Amb més de vint, trobem amb trenta-vuit anys el català Ferran i Valls, que no desitjava un ascens; amb vint-i-sis Baltasar de Aperregui, que va declinar l'ascens a l'Audiència de Canàries, i Pedro Gómez de Ibar Navarro, que va complir a Barcelona els tres estadis d'alcalde major (1777), oïdor (1783) i regent (1793). Entre els deu i els vint anys tenim vuit casos, i, amb menys de deu, en tenim dinou. En aquest últim grup ens consta, amb un sol any, el fiscal Felipe Ignacio Molina, i amb deu Hilario de Rivera, que va morir en l'exercici del càrrec.

2. *La procedència*

Molts col·legials no havien nascut a grans ciutats. Només ens consta que havia nascut a Madrid el regent Isidro de la Hoz.²⁷ De les capitals de les províncies basques procedien els fiscals Hurtado de Mendoza, de Vitòria, i Juan B. Viar, de Bilbao. En altres poblacions de Guipúscoa havien nascut Corral Idiáquez (Villareal), Lardizábal (Legazpi) i Eulate (Bergara). Montoya era d'Armiñón (Àlaba) i els germans Aperregui de Tudela (Navarra). De la Rioja, el fiscal Bustamante havia nascut a Logronyo i Pedro de Àvila a la població de Villarejo. Mata Linares havia nascut a Valladolid, on el seu pare era magistrat, però la família procedia de San Vicente de la Barquera (Cantàbria). La majoria de col·legials castellanolleonesos havien nascut en poblacions mitjanes i petites. Núñez de Gaona era de Medina de Ríoseco; Juan de Isla de la població d'aquest mateix nom a la comarca de Trasmiera, a les «Montañas de Burgos»,

26. Enrique GIMÉNEZ LÓPEZ, *Los servidores del rey en la Valencia del siglo XVIII*, Institució Alfons el Magnànim, València, 2006, pp. 270-271.

27. José Antonio ÁLVAREZ DE BAENA, *Hijos de Madrid ilustres*, Madrid, 1789. Reedicció Editorial Atlas, Madrid, 1973, II, p. 435. També el seu pare era natural de Madrid.

avui Cantàbria; Pedro de Arredondo era de la població de Bárcena, també a les Montañas de Burgos; Pedro Gómez Ibar Navarro de la població soriana de Castilruiz, a prop de la frontera d'Aragó (pertanyia al bisbat de Tarazona); Hilario de Rivera de Pesquera de Duero, i Francisco Montenegro era natural de Villaba, en la diòcesi de Lugo.

A Castella-la Manxa tenim les poblacions d'Almonacid de Zurita (província de Guadalajara), lloc de naixement de Felipe Ignacio Molina; Daimiel, de Treviño Dávila; Alcaraz, del regent Peralta; Cuenca, de Cerdán i Landa. José de Araque havia nascut a Madrid, però la família provenia de la població de Castillo de Garci Muñoz, a la província de Cuenca. Gabriel de Saavedra havia nascut a Càceres. El col·legial de Cuenca Espinosa era natural d'Arcos de la Frontera, i el seu company Moreno de Motril. Els col·legials de Sevilla Cueva Cepero, Román Meléndez i Piédrola Narváez eren originaris de Lucena, Utrera i Guadix respectivament. A la vila de Marchena havia nascut José Maria Vaca de Guzmán, becarí d'un dels col·legis menors de la universitat d'Alcalá, nomenat alcalde del crim el 1789.

Aquesta distribució de llocs de naixement confirma l'observació de Pérez Bayer, el gran enemic i denunciador dels col·legis majors del predomini regional als diferents col·legis. «Vizcaínos, montañeses y navarros se han alzado con el colegio de San Bartolomé», escrivia Bayer, mentre que en el col·legi de Cuenca «casi todos son andaluces», i en el de l'Arzobispo «son los partidos dominantes Mancha, Vizcaya y Montaña».²⁸

Els col·legials majors solien procedir de famílies de petita i mitjana noblesa. El pare de Bustamante Loyola era regidor de Logronyo i cavaller de l'orde de Sant Jaume. També el pare d'Isidro de la Hoz era cavaller del mateix orde. Manuel de Montoya Zárata era considerat «de família noble».²⁹ Gabriel de Saavedra era el primogènit d'una família noble de Càceres. Cerdán y Landa provenia d'una família d'hijosdalgo

28. FRANCISCO PÉREZ BAYER, *Por la libertad de la literatura española*, estudi preliminar per Antonio MESTRE, Institución Gil-Albert, Alacant, 1991, pp. 130 i 163.

29. L'arxiu familiar ha estat dipositat recentment a la Fundació Sancho el Sabio (Vitòria).

de Cuenca.³⁰ Juan José de Eulate Santa Cruz procedia d'una casa noble de la comarca de les Amézcoas, a Navarra. La seva mare pertanyia a una de les famílies «principales de la villa de Salvatierra», a Àlaba.³¹ Els dos únics col·legials catalans, Josep Güell i Serra i Bonaventura de Ferran, gaudien del privilegi de «noble» que havia estat concedit als seus pares el 1712 i el 1746 respectivament. Ferran i el fill de Güell foren cavallers de l'orde de Carles III (1784 i 1789).³² Prèviament havien rebut la creu de l'orde l'antic fiscal i regent José de Lardizábal (1774) i Pedro de Ávila y Soto (1772).

Encara algun magistrat estava relacionat amb la noblesa titulada. J. A. Salcedo i Camargo, col·legial de Santa Cruz de Valladolid, va renunciar a ocupar una plaça d'alcalde del crim perquè havia heretat el títol de marquès de Vadillo. El fiscal Antonio de Espinosa era germà del comte de l'Águila i es va casar a Écija amb la filla del marquès de Vallehermoso.³³ Juan de Mata Linares va obtenir el 1774 el títol de comte del Carpio, concedit sobre una població de la província de Valladolid, heretada de la seva mare. Ell es va casar el 1775 amb Rita Barrenechea (1757-1795), que va ser marquesa de la Solana per herència materna. A Barcelona va néixer la seva filla Francisca Javiera, que es va casar amb el marquès de Socorro. Manuel Treviño Dávila, d'una important família de Ciudad Real, va culminar la seva carrera amb l'obtenció del títol de marquès de Casa Treviño el 1789, quan era conseller d'hisenda.³⁴

Els col·legials solien pertànyer a grups familiars ben establerts, i la posició del pare i del conjunt de la família no era aliena a la seva promoció. El primer fiscal, Felipe Ignacio de Molina, era fill del conseller

30. Jesús MOYA PINEDO, *Corregidores y regidores de la ciudad de Cuenca desde 1400 a 1850*, Cuenca, 1980, pp. 273 i ss.

31. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, pp. 873 i ss.

32. Pere MOLAS, «Els cavallers catalans de l'orde de Carles III», *Pedralbes*, 6 (1996), pp. 79 i 92-93.

33. Pedro GAN GIMÉNEZ, *La Real Chancillería de Granada. 1505-1834*, Centro de Estudios Históricos de Granada y su reino, Granada, 1988, p. 235.

34. Ramón José MALDONADO, «La casa Treviño de Ciudad Real», *Hidalguía*, 154-155 (1979), pp. 401 i ss.

de Castella Cándido de Molina. El seu pare havia accedit al Consell com a fiscal el setembre del 1706 i com a conseller el juliol del 1707, després d'una carrera de magistrat de només setze anys.³⁵ L'oncle matern de José de Bustamante també havia estat col·legial de San Bartolomé i es va casar amb Rafaela Baquedano y Rada, parenta del conseller de Castella marquès d'Andia. Els Isla eren un llinatge ben present en el col·legi major de San Bartolomé, amb almenys cinc becaris els darrers cinquanta anys. La família gallega dels Montenegro va tenir més d'un col·legial a Santa Cruz de Valladolid. En el mateix col·legi va ser becar un germà del fiscal Bernardo Hurtado de Mendoza, que va ser magistrat de la Chancillería. El germà de Montoya i Zárate, Francisco Antonio, també col·legial de Santa Cruz (1727), va ser nomenat el 1734 fiscal de la Inquisició de Barcelona (hi va coincidir amb el seu germà) i posteriorment del Consell de la Inquisició (1759). També un germà del regent Gómez Ibar Navarro va ser col·legial i inquisidor. Juan Moreno adduïa en el seu memorial els mèrits dels seus «ascendientes en los empleos más distinguidos de la milicia y la toga».³⁶ José de Araque era fill d'un conseller d'hisenda i net d'un conseller d'Índies. Dos germans seus van ser també col·legials majors. Al col·legi de l'Arzobispo trobem dos Treviño de Ciudad Real: un d'ells va pertànyer a l'Audiència de Catalunya, l'altre a la Chancillería de Granada. Ignacio Núñez de Gaona, també col·legial de l'Arzobispo, era net del comte de Valparaíso per línia materna. El seu pare va començar la carrera d'intendent precisament quan l'aleshores comte va ocupar la secretaria d'hisenda (1754). Un germà d'Ignacio va ser tinent general de l'Armada i cavaller de l'orde de Sant Joan.³⁷ Bonaventura de Ferran era fill d'un dels oïdors catalans de l'Audiència, el qual precisament va succeir en la plaça. Entre els regents, Corral Idiáquez era net i nebot de col·legials majors consellers de Castella. El fiscal i després regent José de Lardizábal havia tingut dos

35. Janine FAYARD, «Los ministros del Consejo real de Castilla. Informes biográficos», *Hidalguía*, 165 (1981), pp. 182-183.

36. AGS, GJ, leg. 146. Els Moreno Beltrán Cerrato eren regidors de Motril.

37. Fabrice ABBAD i Didier OZANAM, *Les intendants espagnols au XVIII siècle*, Casa de Velázquez, Madrid, 1992, pp. 141-142.

oncles en el mateix col·legi de San Bartolomé.³⁸ Els Colón de Larreátegui eren la família més important de la magistratura espanyola.

Especial interès presenta la família dels germans Antonio i Baltasar Aperregui i Tornamira. Els Aperregui procedien de la vall de Zuia, a la província d'Àlaba, i els Tornamira pertanyien a l'oligarquia de Tudela. El seu pare, Gregorio de Aperregui i Asiáin, era regidor de Tudela, agutzil major de la Inquisició i cavaller de l'orde de Sant Jaume.³⁹ El germà d'aquest, Francisco, va ser regent de l'Audiència d'Aragó (1718) i conseller de Castella (1723). El 1730 Antonio, Baltasar i un tercer germà, militar, van rebre l'hàbit de cavallers de l'orde de Sant Jaume. Un altre germà Manuel José, col·legial de Santa Cruz, va ser magistrat de la Cort Major de Navarra i de la Cámara de Comptos.⁴⁰

També era important la saga dels Mata Linares. L'avi (Fernando) va desenvolupar la seva carrera a la Chancillería de Valladolid del 1704 al 1730. El pare, Francisco Manuel (1706-1780), va ser col·legial de San Bartolomé, magistrat de la mateixa Chancillería i per fi conseller de Castella. La família de la mare, Vázquez Dávila, comptava amb una forta tradició de magistrats col·legials que incloïa el famós Rodrigo Vázquez de Arce, l'últim president de Castella de Felip II.⁴¹

L'Audiència podia ser també lloc on trobar esposa. Dionisio Cerdán de Landa es va casar el 1750 amb la filla d'un col·lega de tribunal, Andrés Simón Pontero. El seu fill Ambrosio Cerdán y Pontero, nascut el 1752, ja no va ser col·legial sinó advocat. Fou magistrat a Amèrica del 1777 al 1803 i el 1783 va rebre la creu de l'orde de Carles III.⁴² Una altra filla de Simón Pontero es va casar amb el magistrat Juan Moreno Beltrán.

38. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, pp. 554 i 608-614.

39. *Ibidem*, II, pp. 806-810.

40. José María SESE, *El Consejo Real de Navarra en el siglo XVIII*, Universidad de Navarra, Pamplona, 1994, pp. 672-676. AGS, GJ, leg. 156. Memorial de Baltasar de Aperregui.

41. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, pp. 928 i ss.

42. Mark A. BURKHOLDER, *Biographical Dictionary of Audiencia Ministers in the Americas. 1687-1821*, Westport, 1982, pp. 86-87.

Pedro Gómez Ibar Navarro, que va ser successivament alcalde del crim, oïdor i regent del tribunal, amb una estada a Catalunya de vint-i-un anys, estava casat amb Engracia de las Casas, parenta de l'antic intendent Castaños, i per aquest casament estava emparentat amb el marquès de les Amarillas, governador militar i polític de Barcelona (1789-1794).⁴³ El regent Colón de Larreátegui només havia estat dos anys a Barcelona, però en aquesta ciutat va néixer el seu segon fill José Joaquín, el famós degà del Consell de Castella durant les Corts de Cadis. L'infant va ser batejat a la parròquia del Pi el 10 d'abril de 1742.⁴⁴

Els crítics dels col·legis major retreien que els consellers que no ho eren també procuraven que els seus fills entressin en el sistema. L'advocat andalús Antonio Cala de Vargas havia estat un dels primers oïdors castellans el 1716. Va culminar la seva carrera en el Consell de Castella (1727) i va procurar que el seu fill ingressés en el col·legi major de Cuenca.⁴⁵

3. *Els estudis*

Els col·legials majors tenien gairebé assegurat el nomenament com a magistrat, però normalment després d'una llarga espera. La major part havia esgotat la durada de la beca i romanien en el col·legi en condició de «huésped». Pel cap baix residien en el col·legi entre quinze i vint anys. Així ho escrivia el jove Gregori Mayans al seu pare.⁴⁶ De fet, vint-i-tres anys va estar en el col·legi de San Bartolomé José de Bustamante. Alguns se situen per sota de quinze, però s'ha de tenir en compte que

43. Pedro Agustín GIRÓN, Marqués de las Amarillas, *Memorias*, Eunsa, Pamplona, 1978, I, p. 62.

44. AHN. Estado. Orden de Carlos III. Expediente 379. En diferents llocs es dona equivocadament la data del 1746.

45. Sobre Cala de Vargas, PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña», pp. 232-233.

46. Gregorio MAYANS Y SISCAR, *Epistolario*. XIV. *Mayans y los altos cuadros de la magistratura y la administración borbónicas. I (1716-1750)*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva/25, València, 1996, pp. 9-II.

podien haver ingressat en un col·legi major quan ja feia un temps que estaven a la universitat, com ara Antonio de Aperregui, que es referia a la «laboriosa carrera de profesor graduado en Derecho canónico». També hi havia casos en què prèviament havien estat en algun col·legi menor, o havien obtingut una primera graduació en una altra universitat. Hilario de Rivera havia estat becari del col·legi menor de Santa Catalina de Alcalá abans d'ingressar en el de San Ildefonso el 1707. També exercia càrrecs menors, com el d'assessor de rendes reials i el jutjat de la renda de tabac i altres contrabans.⁴⁷ Alguns membres de l'Audiència que no foren col·legials majors sí que ho van ser d'algun dels col·legis de la universitat de Granada. Cas extraordinari fou el del català Bonaventura de Ferran que el 1754, amb 29 anys, va ingressar en el col·legi major de San Ildefonso, deixant la càtedra que tenia a la universitat de Cervera.⁴⁸

Un cas especialment afavorit va ser el del català Josep Güell i Serra, el qual, després d'una carrera breu i irregular a diferents universitats, va obtenir una plaça (1743) només quatre anys després d'haver ingressat en el col·legi major de San Ildefonso (1739).⁴⁹ Però era el fill d'un membre de la Cámara de Castilla. També l'altre col·legial major català, i també becari de San Ildefonso, Bonaventura de Ferran, que hi havia ingressat als 30 anys, només en va haver d'esperar set per obtenir una plaça a l'Audiència de Mallorca. En realitat, els primers anys del regnat de Carles III els terminis s'escurcen, i així Mata Linares, Núñez de Gaona i Gómez Ibar Navarro no superaren els vuit anys d'espera.

En la majoria de casos, aquesta llarga espera es compaginava amb l'obtenció d'una càtedra universitària, sovint no gaire abans de rebre el

47. Luís Miguel GUTIÉRREZ TORRECILLA y Pedro BALLESTEROS TORRES, *Cátedras y catedráticos de la Universidad de Alcalá en el siglo XVIII*, Universidad de Alcalá, Alcalá de Henares, 1988, p. 157. També MARTÍNEZ, «Trayectoria profesional de los magistrados de la sala penal de la Real Audiencia de Cataluña», p. 174.

48. Josep FINESTRES, *Epistolari. I*, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1934, cartes núm. 503 i 513.

49. AGS, GJ, leg. 150. «Títulos de letras y actos positivos del licenciado Joseph Güell y Serra, colegial que ha sido del mayor de San Ildefonso...».

nomenament.⁵⁰ Però era una opció que no sempre estava a l'abast. La beca de José de Araque al col·legi de Cuenca era «capellana», per la qual cosa no podia concórrer a una oposició.⁵¹ El 1738 optaven a una plaça d'alcalde del crim tres col·legials *rasos*, que no tenien càtedra. Un d'ells, Moreno, que havia passat sis anys a la universitat de Granada, al col·legi de San Miguel, havia oposat «con bastante opinión», però els *camaristas* de Castella van afirmar que Antonio de Espinosa, que tampoc era catedràtic, «es conocidamente de más literatura y entró en su colegio hombre derecho».⁵² Espinosa, que havia ingressat al col·legi el 1733, tenia molt bons informes. El qualificaven d'«excelente habilidad y esplendor», «uno de los mejores de su tiempo en universidad y colegio» i deien que «su literatura merece el mejor concepto».⁵³

Les propostes que feia la Cámara de Castella contenien valoracions sobre els aspirants, les quals destacaven diversos elements. Sota el concepte «literatura» es comprenien els coneixements jurídics. Però s'atenia també al caràcter i fins i tot a la condició física dels candidats. El fiscal Rivera era «de genio muy sosegado». Montoya y Zárate era «sujeto robusto, de buena edad y disposición». Si José de Araque era «de moderada literatura», aquest fet quedava compensat per ser «de buen juicio y virtuoso». També el seu company de col·legi Juan Moreno era de «moderada literatura», però tenia seny i «no es notado en sus costumbres». Un signe del canvi dels temps els anys seixanta va ser que el conseller de Castella Mata Linares fes que el seu fill Juan de Sahagún

50. Vegeu la relació de catedràtics de la Universitat de Salamanca en la clàssica *Historia pragmática e interna de la Universidad de Salamanca* d'Enrique ESPERABE DE ARTEAGA (F. Núñez Izquierdo, Salamanca, 1914). Per Alcalá, l'obra citada de GUTIÉRREZ TORRECILLA y BALLESTEROS TORRES. Per Valladolid, Mariano ALCOCER MARTÍNEZ, *Historia de la Universidad de Valladolid. Expedientes de provisiones de cátedras*, Imprenta Castellana, Valladolid, 1921-1923. Seria enutjós detallar aquí les càtedres ocupades pels nostres col·legials.

51. AGS, GJ, leg. 144.

52. AGS, GJ, leg. 146.

53. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «Los ministros de la Chancillería de Granada a mediados del siglo XVII», a *Actas II Coloquios de Historia de Andalucía*, Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Córdoba, Córdoba, 1983, pp. 149-150.

deixés el col·legi major de San Bartolomé després de sis anys de beca (1766) per emprendre un viatge de formació per Europa. L'objectiu era, segons feia constar el fill en la seva relació de mèrits, conèixer les universitats i els tribunals de justícia de França i Itàlia.⁵⁴ A Roma va trobar el diplomàtic José Nicolás de Azara, ell també antic col·legial del col·legi d'Oviedo (1750), però esdevingut un crític ferotge del sistema universitari espanyol. Azara va descriure la trobada al ministre Roda, gran enemic dels col·legis majors. Azara deia que Mata era «muy buen muchacho de fondo» i que li feia llàstima «que tenga tan pegada la grasa colegiala». Afegia que mentre fos a Roma intentaria infondre-li el que ell considerava bona doctrina i que oblidés tot el que havia après a Salamanca. «Desea aprender», deia Azara, «y ya he empezado a persuadirle que son muy bestias nuestros catedráticos salmantinos con toda su vanidad».⁵⁵

4. *L'estada a l'Audiència*

Sobre l'estada dels col·legials a l'Audiència disposem d'alguns informes dels capitans generals, el marquès de Castelarodrigo els primers anys i el comandant general marquès de Campofuerte el 1746. Castelarodrigo valorava bé el primer fiscal col·legial, Felipe Ignacio de Molina. En la seva opinió, Molina era «aplicado, estudioso, circunspecto, atento, capaz, de claro ingenio y buen letrado». És clar que com a tots els magistrats de procedència forana li mancava el coneixement de la legislació catalana, en concret del Dret Civil, expressament conservat per l'article 42 del Decret de Nova Planta, però el capità general pronosticava que amb el temps «irá comprendiendo bien estas materias y será muy buen fiscal civil».⁵⁶ Aquest pronòstic va resultar fallit, perquè Molina va deixar l'Audiència al cap d'un any, per ascens. També va apreciar Castelarodrigo el successor de Molina, José de Bustamante, tot i reconèixer que era

54. AGS, GJ, leg. 162 i 818.

55. Citat per Jean SARRAILH, *La España ilustrada de la segunda mitad del siglo XVIII*, Fondo de Cultura Económica, Madrid 1979, p. 373.

56. PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña», p. 240.

«de genio vivo y sus censuras a sujetos rígidas». El 1720 considerava necessària «su presencia en aquel Principado» i desitjava que continués com a fiscal, «pues su separación haría notable falta», però també aquest col·legial va tenir un ràpid ascens. Bustamante, que era corresponsal de Gregori Mayans, a qui havia conegut a Salamanca, li va escriure, des del seu nou càrrec a Granada, que «en la fiscalía de Barcelona faltaban manos para el cultivo político a lo moderno».⁵⁷

També havia conegut Mayans a Salamanca el nou fiscal Juan de Isla. Quan un fiscal civil ascendia a una plaça superior, com va fer Hilario de Rivera el 1730, el seu col·lega del crim s'havia de fer càrrec de les dues fiscalies. Així ho comentava Isla a l'erudit valencià. «Me hallo con el peso de las dos fiscalías que me tienen sumamente atareado». El fiscal va demanar a Mayans que li redactés un discurs en llatí per complir un encàrrec que se li havia encomanat. Es tractava de representar el capità general, i en el fons el rei, en el Concili provincial Tarraconense que es va celebrar el 1733.⁵⁸ En aquestes convocatòries es negociava el pagament dels impostos del «subsidi» i de l'«excusat», que eren concessions pontificies a la Corona d'Espanya. El 1758, el fiscal José de Lardizábal també va assistir a la reunió, i segons el cronista del col·legi de San Bartolomé, va obtenir una concessió molt favorable a la Corona.⁵⁹

Una de les funcions del fiscal era la defensa de la jurisdicció de la Corona. D'Hilario de Rivera, que va rebre molts informes positius,⁶⁰ es deia que «defendió las regalías mirando con el mayor desvelo por el Real Patrimonio en las prolijas disputas con el estado eclesiástico», en especial pel pagament del Cadastre. També el seu successor Juan de Isla. Però calia no excedir-se. El fiscal Hurtado de Mendoza va defensar les regalies, «pero con ajustada conciencia». També l'oïdor Pedro de Arrendondo, que era clergue, va rebre l'encàrrec d'ocupar-se de la contribució dels eclesiàstics.⁶¹

57. MAYANS Y SISCAR, *Epistolario*, XIV, p. 95.

58. *Ibidem*, pp. 118 i 159-160.

59. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, p. 822.

60. AGS, GJ, leg. 139 i 140.

61. AGS, GJ, leg. 137, 139, 140 i 142.

L'informe del comandant general el 1746 era bastant generós en la qualificació dels magistrats (menys en el cas del regent Josep Francesc d'Alós). Tant els magistrats col·legials com els altres eren presentats positivament. El general insistia en tres conceptes: el caràcter general, l'assistència al tribunal i l'atenció als pledejants. Dels oïdors, Pedro de Arredondo era «sujeto retirado, bienquisto, desinteresado y recto». Gabriel de Saavedra era «sujeto justificado, prudente, limpio, desinteresado, generalmente bienquisto». L'alcalde del crim Moreno era modest i virtuós. El fiscal criminal Güell era presentat com un «sujeto de muy buenos modales y costumbres». Ell i Arredondo eren assistents al tribunal. Un altre punt era el domini de la ciència jurídica. Arredondo era «razonable en la explicación y la literatura»; Saavedra, «aplicado al estudio y despacho de las causas». Moreno «bien aprovechado en la jurisprudencia práctica». En Güell, «por su aplicación y razonables principios» es tenien grans esperances. El fiscal Hurtado de Mendoza era «docto, sobre todo en las materias fiscales, en las que ha escrito algunos papeles, con mucho crédito en su literatura». Com pertocava a un fiscal, era «muy celoso defensor de los pueblos y demás regalías de SM». Saavedra i Moreno eren francs i afables en les audiències particulars. El primer coneixia l'italià i el segon el francès.⁶²

Tenim dues valoracions disperses de regents. A mig segle de distància, l'historiador del col·legi major de San Bartolomé deia que el regent Corral Idiáquez (1718-1727) havia obtingut «notable aceptación de aquellos naturales, no obstante lo mal hallados que estaban, después de la subordinación a que les redujo el derecho de conquista, y sin embargo a la natural repugnancia a sujetarse a las leyes de Castilla».⁶³ A finals de segle, el baró de Maldà comentava la marxa de Pedro Gómez Ibar Navarro. En saber-se la notícia de la seva marxa «fins lo rellogte de l'Audiència anava desballestat». El fet s'havia escampat com un tro pel Pla de Palau. Cap habitant de la ciutat havia sentit la pèrdua del magistrat. Maldà considerava que el regent era el més gran enemic del capità ge-

62. AGS, GJ, leg. 590.

63. ROJAS Y CONTRERAS, *Historia del Colegio Viejo de San Bartolomé*, II, p. 555.

neral Agustí de Lancaster, amic seu, i en canvi «amic i camarada» de l'industrial Erasme de Gònima, gens apreciat pel baró.⁶⁴

5. *La cultura*

En la segona meitat del segle, els magistrats col·legials mostraren algun interès per la cultura. Ja el 1753 Antonio Felipe de Aperregui, aleshores regent de l'Audiència de València, va ser nomenat corresponent de l'Acadèmia de Bones Lletres (que acabava de rebre aquest títol). Bonaventura de Ferran, que va ser magistrat disset anys després, ja formava part aleshores de la corporació erudita. També Ignacio Núñez de Gaona va ser corresponent de l'Acadèmia (1773) abans de ser nomenat alcalde del crim (1775).⁶⁵ Com a magistrat, Gaona va ser sotsdelegat de teatres i es va mostrar permissiu envers les representacions d'òpera.⁶⁶ Segons Vega i Sentmenat, escrivia tragèdies i en traduïa, i solia presentar-les a l'aprovació dels litigants. Posteriorment va ser acadèmic honorari de la Història (1784) i president de la Societat Econòmica de Medina de Ríoseco, la seva vila natal (1783).⁶⁷

Més nítid va ser el perfil il·lustrat de Juan de Sahagún de Mata Linares, comte del Carpio, però la seva activitat va ser més notable després de l'estada que va fer a Barcelona, on vivia a la plaça de Santa Anna. El magistrat va demanar al ja ancià Josep Finestres un exemplar del seu *Corpus inscriptionum romanorum in Catalonia*. El catedràtic de Cervera va preguntar a Ramon Llätzer de Dou qui era aquell cavaller «que según gusta de tales obras debe ser hombre literato». A Madrid,

64. Rafael d'AMAT i CORTADA, baró de Maldà, *Calaix de sastre. IV (1798-1799)*, Curial, edicions catalanes, Barcelona, 1994, p. 69.

65. La relació d'acadèmics numeraris i corresponents es pot veure en la pàgina web de l'Acadèmia.

66. Roger ALIER, *L'òpera a Barcelona*, Societat Catalana de Musicologia. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1990, p. 295.

67. Gregorio MAYANS y SISCAR, *Epistolario. XVII. Cartas literarias*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva/29, València, 2000, p. 451.

Mata es va vincular a la Societat Econòmica d'Amics del País. També va presidir la Societat de Tàrraga (1788-1789), a la qual havia proporcionat informació sobre els projectes del canal d'Urgell.⁶⁸ El 1794 va ser acadèmic honorari de la Història i el 1797 numerari de l'Espanyola, com havia estat el seu pare.

6. *Els ascensos*

Els ascensos que seguiren els collegials majors manifesten el seu lloc dins la jerarquia dels lletrats. Dels fiscals del crim tres passaren a fiscals civils (Rivera el 1724, Isla el 1730 i Treviño el 1766), i un va ascendir a oïdor dins la mateixa Audiència (Viar, 1755). Dos també van ascendir, però ho van fer a altres tribunals, Piédrola Narváez a la Chancillería de Granada (1743) i Josep Güell i Serra a la de Valladolid (1749). Dels fiscals civils dos van passar a oïdors (Rivera el 1730 i Treviño el 1767). Espinosa va passar a la Chancillería de Granada com a fiscal el 1752. També Bustamante havia passat al tribunal de Granada, però com a oïdor (1721). Amb el mateix grau passaren a la Chancillería de Valladolid Felipe Ignacio de Molina (1717), Juan de Isla (1733) i José de Lardizábal (1760). Pel que fa a Hurtado de Mendoza, va ascendir a regent de l'Audiència de Galícia (1749). Hi va haver queixes en algun cas pel retard en l'ascens. El 1733 Juan de Isla es queixava a Mayans que ja feia nou anys que ocupava el càrrec i que els seus predecessors havien estat destinats a una plaça de regent d'un altre tribunal o a la Sala d'alcaldes de Casa i Cort, cosa que no era certa. Isla deia que havia passat un «penoso noviciado de ocho años», però després trobava a faltar la seva estada a Catalunya i enyorava «el gusto con que allí vivía».⁶⁹ El 1742, Josep Francesc d'Alós informava que el fiscal Piédrola Narváez ja feia nou anys que ocupava el càrrec i «que la antigüedad de fiscal clama con ra-

68. Josep FINESTRES, *Epistolari*. II, Biblioteca Balmes, Barcelona 1944, Cartes núm. 1042 i 1044. Ernest LLUCH, *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840)*, Edicions 62, Barcelona, 1973, p. 141.

69. MAYANS, *Epistolario*, XIV, pp. 181-182.

zón el ascenso». Més hagué d'esperar Bernardo Hurtado de Mendoza, quinze anys. És lògic que es considerés endarrerit en la seva carrera. Així i tot, un conseller de Castella va considerar excessiu l'ascens del «nicho», de fiscal a regència. Havia estat proposat prèviament per regent de València i alcalde de Casa i Cort.⁷⁰

Dels col·legials majors que foren alcaldes del crim, dos moriren en exercici del càrrec, José Araque (1742) i José Francisco Montenegro (1751), i set ascendiren a oïdors del mateix tribunal: Montoya (1733), Moreno (1747), Cerdán (1751), Baltasar de Aperregui (1755), Mata Linares (1774), Núñez de Gaona (1777) i Gómez Ibar Navarro (1783). En canvi, Pedro de Ávila va ser ascendit directament a la Sala d'alcaldes el 1764, després de tretze anys de servei i d'haver exercit d'auditor de l'exèrcit en la campanya de Portugal (1762).⁷¹

Dels col·legials que foren oïdors, quatre moriren en l'exercici del càrrec: Rivera (1733), Cerdán (1755), Viar (1760) i per fi el català Bonaventura Ferran, als 82 anys (1806). Cinc foren ascendits a regents d'Audiències de la Corona d'Aragó: Antonio de Aperregui (1747) i Juan José de Eulate (1764) a la de València, Pedro de Arredondo a la de Mallorca (1748),⁷² Baltasar de Aperregui a la d'Aragó (1777) i Pedro Gómez Ibar Navarro a la mateixa Audiència de Catalunya en què havia servit com a alcalde del crim i oïdor, un fet ben excepcional. Quatre ascendiren a la Sala d'alcaldes, que era un destí equivalent a una regència: Montoya (1741), Moreno (1761), Treviño Dávila (1777) i Mata Linares (1780). Núñez de Gaona va ser nomenat fiscal del nou orde de Carles III. El punyent Vega i de Sentmenat va comentar amb ironia «el prodigioso ascenso de Núñez, creador con novedad fiscal de la distinguida».⁷³

Val la pena considerar el cas d'Antonio de Aperregui. El 1738, quan tot just feia dos anys que era oïdor, va ser proposat com a regent de l'Audiència de Mallorca, però no tan sols no havia estat escollit, sinó que no havia tornat a formar part d'una proposta en terna, la qual cosa

70. AGS, GJ, legs. 149 i 140.

71. AHN, Consejos Suprimidos. Libro 738, fol. 119.

72. S'havia manat tenir-lo present per a una plaça als tribunals de la Cort.

73. MAYANS, *Epistolario*, XVII, 2000, p. 451.

li produïa «sonrojo». El 1742 va demanar la regència de la mateixa Audiència de Catalunya amb uns arguments que haurien pogut subscriure amb més raó els seus col·legues catalans del tribunal. Aperregui va escriure al secretari d'Estat i interí de Gràcia i Justícia, marquès de Villarias, exposant-li el precedent del regent Bernardo Santos, que també havia estat oïdor del mateix tribunal, i reivindicava les particularitats del Dret civil català i del procediment de l'Audiència. Aquesta tenia, deia Aperregui, «diferentes reglas, usos y costumbres que los reinos de Castilla ... y los ministros que vienen de otros tribunales a presidirla aprenden con repugnancia ... desdeñándose de mendigar las luces».⁷⁴ El designat va ser precisament un català, Josep Francesc d'Alós i Rius, que va ocupar el càrrec fins a la seva mort el 1757.

Dels col·legials majors que ocuparen la plaça de regent, Corral Idiáquez (1726) i Isidro de la Hoz (1761) foren ascendits al Consell d'Ordes Militars; José de Lardizábal al d'Hisenda (1774); Gracián de Peralta (1731) i Torre Marín (1767) al Consell de Castella. Pedro Colón va passar al Consell de Castella, però de moment en la plaça de fiscal (1742). També Pedro Gómez Ibar Navarro va arribar al Consell de Castella, però després de passar per la presidència de la Chancillería de Valladolid.

Els càrrecs de sortida dels col·legials de l'Audiència de Barcelona foren en sis casos per a regents d'altres audiències (gairebé tots de la Corona d'Aragó), cinc per a alcaldes de Casa i Cort i cinc per a oïdors de Chancillería, tres a Valladolid i dos a Granada. De vint-i-cinc col·legials (exceptuem aquí els regents), cinc van culminar la carrera en el Consell de Castella: José de Bustamante (1736), Juan de Isla (1748), Montoya y Zárate (1749), Pedro de Ávila (1768) i Bernardo Hurtado de Mendoza, aquest darrer en plaça de fiscal (1752), en la qual va morir. Cinc foren consellers d'hisenda, Aperregui (1752), Güell (1773). Lardizábal (1771), Eulate (1774) i Treviño (1782). Al final de la seva carrera, Eulate va rebre el títol de conseller de Castella honorari (1789). Tres formaren part del Consell d'Ordes: Felipe Ignacio de Molina (1742), Moreno Beltrán (1768) i el comte del Carpio (1788). Dos moriren o es

74. AGS, GJ, leg. 148.

jubilaren com a regents d'Audiència, Arredondo a la de Mallorca (1751) i Baltasar de Aperregui a la d'Aragó (1787). Sis moriren o es jubilaren com a oïdors de l'Audiència de Catalunya: Hilario de Rivera (1733), Saavedra (1749), Cerdà (1755), Viar (1760) i el català Ferran (1806). Antonio de Espinosa va morir com a oïdor de la Chancillería de Granada el 1763. En principi tot sembla confirmar la situació privilegiada en el sistema d'ascens, però cap d'ells va ser nomenat directament membre d'algun consell, cosa que sí succeí amb sis no col·legials. Si ascendiren a regents sis col·legials majors, el mateix va passar amb disset no col·legials (dos d'ells catalans).⁷⁵ Sis col·legials arribaren al Consell de Castella (més quatre regents), però també ho feren catorze magistrats més.

Podem veure el model d'ascensos en el quadre següent:

		Mort	Jubilació	Traslats	Regències	Casa i Cort	Consells
	Col·legials majors	6	1	6	6	5	1
Altres grups	Forans	26	8	11	17	7	4
	Catalans	18	7	-	2	-	2

Hem englobat com a jubilacions les destitucions registrades a partir del 1808 i hem situat en consells el nomenament de Núñez de Gaona com a fiscal de l'orde de Carles III. El percentatge mostra la situació privilegiada dels 25 col·legials envers els 102 membres dels altres grups. Per exemple, la proporció de col·legials morts en el tribunal, quasi un 25 %, era inferior al d'altres procedències (37 %).

I encara ho podem comparar amb l'Audiència de València.⁷⁶

75. Josep Bonaventura Güell i Trelles el 1731 i Jacint Tudó Alemany el 1766.

76. Pere MOLAS, *La Real Audiencia borbónica del reino de Valencia (1707-1834)*, Universidad de Alicante, Alacant, 1999.

		Mort	Jubilació	Traslats	Regències	Casa i Cort	Consells	Altres
Collegials majors		2	1	2	3	7	6	2
Altres grups	Forans	38	14	13	6	13	3	
	Valencians	14	16	-	2	5	-	

7. Més enllà dels sis col·legis

Més enllà dels sis estrictes col·legis majors n'hi havia d'altres que també aportaren juristes a l'Audiència. El col·legi major de Santa Maria de Jesús o de Maese Rodrigo de Santaella, fundat a Sevilla a principis del segle XVI, havia estat formalment equiparat als de Castella, però a la pràctica els seus becaris no tenien tan bones oportunitats de situar-se en la magistratura. Tres d'ells obtingueren plaça a l'Audiència de Catalunya els primers anys del nou sistema. Foren, com hem dit, els alcaldes del crim Cueva Cepero (1720) i Benito Román Meléndez (1729) i el fiscal Piédrola Narváez (1733).⁷⁷ Cueva va estar al col·legi quinze anys. El 1718 va ser proposat per a una fiscalia de València. Va ser alcalde del crim de l'Audiència catalana del 1720 al 1725 i oïdor fins al 1727. Va ascendir a regent del Consell de Navarra i va acabar la carrera al Consell de Castella (1737). Benito Román va ser alcalde del crim del 1728 al 1731. Piédrola, com hem vist, va ser fiscal durant deu anys.⁷⁸

En el cas de Catalunya, fou important la presència de becaris dels dos col·legis majors de la universitat d'Osca (col·legis de Santiago el Mayor i de San Vicente), que solien ser catedràtics de la mateixa uni-

77. Patricia O'NEIL ORUETA, «Colegio Mayor de Santa María de Jesús, Universidad de Sevilla», *Hidalguía*, xxxvi (1989), n. 214-215, p. 540. Els dos primers havien estat rectors del col·legi.

78. AGS, GJ, leg. 139. «Títulos y ejercicios literarios de el Doctor Don Joseph de Piédrola y Narváez, Colegial de el Mayor de Santa María de Jesús».

versitat.⁷⁹ Inicià la sèrie el 1725 Francisco Cascajares, seguit el 1748 per Antonio de Veyán y Monteagudo, el qual es queixava de la preponderància dels col·legis majors de Castella envers els d'Aragó.⁸⁰ Tots dos eren col·legials de San Vicente. El nomenament de col·legials i catedràtics de la universitat d'Osca s'intensificà a partir de la presidència del comte d'Aranda en el Consell de Castella (1766-1773). Aleshores foren nomenats alcaldes del crim Mateo Azara i Perera (1769), germà del ja esmentat José Nicolás, Miguel de Lobera y Ciria (1772) i Juan B. Larruy (1776).⁸¹ Posteriorment van ser designats Agustín del Castillo (1785) i Isidro de Lasauca (1797).⁸² Tots ells ascendiren a oïdors menys Lasauca, que continuava com a alcalde del crim onze anys després, el 1808. Cascajares i Veyán arribaren a consellers de Castella. Azara (1776) i Castillo moriren en el càrrec i Lobera i Larruy s'hi van jubilar (1787). En conjunt, els magistrats aragonesos procedien de viles de l'est d'Aragó (Calanda, Tamarit, Estadilla, Bolea). Lobera, en canvi, procedia de Calatayud. Tots ells pertanyien a la petita noblesa dels «infanzones». Els Cascajares eren barons de Bárcabo i un fill de Francisco va ser cavaller de l'orde de Sant Joan. El seu pare era també col·legial de San Vicente, advocat i familiar del Sant Ofici.⁸³

79. José María LAHOZ FINESTRES, «El Colegio Imperial y Mayor de Santiago de la ciudad de Huesca. 1534-1582», *Argensola. Revista de Ciencias Sociales del Instituto de Estudios Altoaragoneses*, 110 (1996), pp. 97-124; *Idem*, «Graduados altoaragoneses en Leyes y Cánones por la Universidad de Huesca», *Argensola*, n. 111 (1997), pp. 107-152.

80. AGS, GJ, leg. 148. «Relación de los méritos, títulos y grado del Doctor Don Antonio Veyán y Monteagudo».

81. Lobera era col·legial de San Vicente i Larruy de Santiago. Azara no pertanyia a cap dels dos col·legis. Vegeu la relació de mèrits de Larruy, que era jutge ordinari de la Vall d'Arán, a AGS, GJ, leg. 161.

82. Andrés GÓMEZ DE VALENZUELA, «Los Lasauca de Bolea», *Emblemata. Revista aragonesa de Emblemática*, 5 (1994), pp. 195-219. Lasauca havia estat col·legial de San Vicente. Un altre aragonès, l'eclesiàstic Lorenzo Cistué, de família ben coneguda, va ser alcalde del crim de 1787 a 1789.

83. Eduardo GARCÍA MENACHO, *Caballeros aragoneses de... la Orden de Malta en el siglo XVIII*, Prensa y ediciones iberoamericanas, Madrid, 1995, p. 50.

A efectes de proves de noblesa, Felip IV havia decretat que alguns altres col·legis podien gaudir del títol de majors. Evidentment el de Sevilla, però també el de Fonseca a Santiago de Compostel·la i el de Santa Catalina o de los Verdes, a la universitat d'Alcalá.⁸⁴ Becari de Fonseca i catedràtic de Prima de Cànon va ser Manuel Torrente Castro, jutge (1764-1775) i després regent (1777-1786) de l'Audiència. Del col·legi dels Verdes procedia l'oïdor Francisco Núñez de Castro (1718-1723), catedràtic titular durant deu anys (i abans interí força temps, amb 36 oposicions), que va culminar la seva carrera al Consell de Castella (1732). Va informar moltes peticions i propostes de nous magistrats. Havia estat directament oïdor, igual que Pedro de Hontalba Arce, del mateix col·legi, que va ser preferit en el nomenament als fiscals de la mateixa Audiència Rivera i Isla.⁸⁵ Hontalba va ser oïdor deu anys (1727-1737) i va ascendir al consell d'hisenda. També era advocat. Del 1767 al 1773 va estudiar a la universitat d'Alcalá, però sense ser col·legial, Francesc Anton Tudó, fill del magistrat català Jacint Tudó, que va culminar la seva carrera al Consell de Castella (1766-1772).⁸⁶ Francesc Antoni va arribar a formar part també de l'Audiència de Catalunya (1785). El 1789 va ser nomenat alcalde del crim José Maria Vaca de Guzmán, becarí del col·legi menor dels «caballeros Manriques» d'Alcalá de Henares.⁸⁷ El 1808 pertanyien a l'Audiència tres antics estudiants de la universitat d'Alcalá, els dos esmentats i l'hispanoamericà José Villanueva Arévalo.

Becari de l'antic col·legi de Sant Climent de Bolonya, que havia estat model dels de Castella i també estava autoritzat a titular-se major, va ser Pere Màrtir Pons i Massana, fill d'un notari de Barcelona que

84. *Novísima Recopilación de las leyes de España*. Madrid 1804. Reedició BOE. Libro XI, Título XXVII, Ley XXIV. L'equiparació va ser confirmada per Felip V el 1730 i per Ferran VI el 1755. Sobre el col·legi de los Verdes, José de RUJULA, *Índice de los colegiales del mayor de San Ildefonso y menores de Alcalá*, CSIC, Madrid, 1946, p. xx.

85. AGS, GJ, leg. 139 i 145.

86. RUJULA, *Índice de los colegiales del mayor de San Ildefonso*, pp. 836-837.

87. Ángel GONZÁLEZ PALENCIA, «Don José María Vaca de Guzmán, el primer poeta premiado por la Academia Española», *Boletín de la Real Academia Española*, XVIII, quadern 88 (juny 1931), pp. 293 i ss.

havia obtingut privilegi de noblesa. Va pertànyer a l'Audiència del 1766 al 1775.⁸⁸ Era cosí de Josep Martínez Pons, catedràtic de la universitat de Cervera, que també va ser jutge de l'Audiència (1751-1770) i va culminar la seva carrera com a conseller de Castella.⁸⁹ Catedràtics de la universitat de Barcelona abans del 1705 havien estat dos dels jutges catalans del 1716, Josep Ventura Güell i Trelles i Francesc Borràs i Vinyals.⁹⁰ Els anys centrals del segle foren nomenats jutges de l'Audiència tres catedràtics de la universitat de Cervera, el ja esmentat Martínez Pons (1751), Francesc Villalba Fiveller (1758) de família noble, i Francesc Borràs, fill de Borràs i Vinyals. També havien estat catedràtics no col·legials, a la universitat d'Alcalà, el regent Jerónimo Velarde Sola (1774), a la d'Oviedo Ramón Hevia Miranda (fiscal del 1775 al 1782), i a la de Granada, en èpoques ben diferents, el primer fiscal criminal, Juan Manuel de la Chica (1716) i l'alcalde del crim Rafael de Urbina (1794).

La minva dels col·legials majors, sobretot a partir de la dràstica reforma del 1771, va ser compensada per la forta irrupció de dos grups que ja havien estat presents de manera minoritària durant l'etapa de predomini col·legial. En primer lloc, els homes que havien participat en l'administració local exercint els càrrecs de corregidor o d'alcalde major. Fins al 1760 se n'havien nomenat quatre. Entre el 1760 i el 1790 en foren designats deu i només dos a partir de la darrera data. Per cert, bona part d'ells eren catalans.⁹¹ El segon grup, a la llarga majoritari, fou el constituït pels advocats. Fins al 1766 havien entrat a formar part de l'Audiència nou advocats catalans i només un a partir d'aquesta data. Pel que fa a advocats de procedència forana, en comptem vuit fins al

88. Antonio PÉREZ MARTÍN, *Proles Aegidiana. 3. Los colegiales desde 1661 a 1800*, Real Colegio de España, Madrid, 1979, pp. 1651-1654. Era parent del rector Antoni Martínez Pons (1758-1768).

89. MOLAS, «Els cavallers catalans de l'ordre de Carles III», p. 79.

90. Rafael RAMIS BARCELÓ, «La Facultad de Leyes y Cánones de la Universidad de Barcelona a comienzos del siglo XVIII», *Anuario de Historia del Derecho Español*, 86 (2016), pp. 399-400.

91. Vegeu els nombrosos articles de Rafael CERRO sobre els alcaldes majors de Catalunya. En trobareu una relació global en «La nómina de los Alcaldes Mayores de Cataluña. 1717-1834», *Ius Fugit*, 8-9 (2001), pp. 45-74.

1759 i divuit a partir d'aquest any, amb una particular incidència en les dècades dels vuitanta i noranta que compensa la davallada dels corregidors.

Apèndix I. Magistrats col·legials majors

Regents

Cristóbal del Corral Idiáquez	San Bartolomé	1718-1727
Gracián de Peralta	San Ildefonso	1730-1733
Pedro Isidro Colon de Larreátegui	Oviedo	1739-1741
Isidro de la Hoz	San Ildefonso	1757-1762
Rodrigo de la Torre Marín	Cuenca	1762-1767
José de Lardizábal Vicuña	San Bartolomé	1771-1774
Pedro Gómez Ibar Navarro	Santa Cruz	1793-1798

Apèndix II. Oïdors, alcaldes del crim i fiscals

Felipe Ignacio de Molina	Arzobispo	1716-1717
José de Bustamante Loyola	San Bartolomé	1717-1721
Hilario de Rivera	San Ildefonso	1723-1733
Juan de Isla Vallado	San Bartolomé	1724-1733
Pedro de Arredondo	San Ildefonso	1731-1748
Ramón Manuel de Montoya	Santa Cruz	1731-1741
Bernardo Hurtado de Mendoza	Arzobispo	1733-1748
Antonio de Aperregui	San Ildefonso	1736-1747
José de Araque	Cuenca	1738-1742
Gabriel Saavedra y Monroy	Cuenca	1741-1749
Juan Moreno Beltrán	Cuenca	1742-1761
Josep Güell i Serra	San Ildefonso	1743-1749
Dionisio Cerdán y Landa	Cuenca	1747-1755
Francisco Montenegro	Santa Cruz	1749-1751
Antonio de Espinosa	Cuenca	1749-1752
Juan B. Viar	San Ildefonso	1749-1760
Pedro de Ávila y Soto	Santa Cruz	1751-1764

Baltasar de Aperregui	San Bartolomé	1751-1777
José de Lardizábal Vicuña	San Bartolomé	1752-1760
Juan José Eulate Santa Cruz	San Bartolomé	1764-1770
Francisco Treviño Dávila	Arzobispo	1761-1777
Bonaventura Ferran i Valls	San Ildefonso	1768-1806
Juan S. Mata Linares	San Bartolomé	1772-1780
Ignacio Núñez de Gaona	Arzobispo	1775-1783
Pedro Gómez Ibar Navarro	Santa Cruz	1777-1793

Apèndix III. Altres procedències

Col·legials de Sevilla: Francisco Cueva Cepero (1720), Blas Román Meléndez (1729), José Piédrola Narváez (1733).

Col·legi de Fonseca (Santiago de Compostel·la): Manuel de Torrente Castro (1764).

Col·legi espanyol de Bolonya: Pere M. Pons i Massana (1766).

Col·legials de la Universitat d'Osca: Francisco Cascajares (1725), Antonio de Veyán (1749), Manuel de Lobera Ciria (1772), Juan B. Larruy (1775), Agustín del Castillo (1787), Isidro Lasauca (1797).

Altres col·legis: José M. Vaca de Guzmán (1789).

Catedràtics: Diego Núñez de Castro (1718), Bernardo Santos Calderón de la Barca (1721), Josep Martínez Pons (1751), Antoni Villalba Fivaller (1758), Francesc Borrás (1762), Ramón de Hevia y Miranda (1775), Lorenzo de Cistué (1787), Rafael Urbina (1794).

Corregidors: Tomás Ruiz Muñoz (1716), Agustín Ramírez de Losada (1725), Francisco Antonio Salgado (1730), Andrés de Simón Pontero (1741), Ramon Ferran i Biosca (1749), Ignasi Ferraz (1760), Jacint de Tudó (1762), Jordi Puig i Modolell (1770), Ignasi de Castells (1773), Antonio Pellicer de la Torre (1775), Juan Gabriel Tenreiro Montenegro (1776), Jacinto Javier de Castro (1777), Jacobo María de Espinosa (1779), Pedro de Ribas García (1781), Antonio Sobrecasas (1783), Epifani de Fortuny (1786), Manuel Epifani de Fortuny (1793), Manuel Gómez Bustillo, Agustín Cubeles (1798), Gabriel Constantí (1805).

Advocats catalans: Ignasi Rius i Falguera (1716), Francesc Bach (1716), Honorat Pallejà (1716), Joan B. Tàpies (1717), Josep Verthamon (1721), Josep Fitor (1733), Antoni Serra Portell (1733), Francesc Aparici (1752), Pau Ig-

nasi Amat (1762), Miquel Joan de Magarola (1766), Francesc Masdevall (1796).

Advocats forans: Francisco de Mera (1716), Antonio Cala de Vargas (1716), Manuel de Toledo (1716), Pedro Jerónimo Quintana (1720), Gabriel de Rojas y Loyola (1720), Pedro de Hontalba (1727), Agustín de la Nao (1736), Mamés Lorenzo Salvador (1747), Alfonso Juan González de León (1755), Jacobo de Huerta (1760), Manuel Tomás Trevijano (1761), Miguel Joaquín Lorieri (1764), Manuel Sisternes (1766), Miguel Sarralde (1782), Francisco de Zamora (1783), Joaquim Solsona (1783), Pablo de la Hoz Ferrando (1787), José Rico Acedo (1787), Antoni Francesc Tudó (1787), Francisco Fernández Rochel (1787), Diego José Rodríguez (1788), Jaime Álvarez de Mendieta (1789), Andrés López Frías (1789), José Soler del Olmo (1791), Manuel de Marchamalo (1791), Andrés Romero Valdés (1792), Juan José Madinabeitia (1792), Pedro Pablo Beltrán (1797), Domingo Dueñas y Castro (1805), Joaquin Ortiz y Gálvez (1806), José Villanueva y Arévalo (1807).

Auditors de guerra: Josep Ametller (1733), Ambrosi Morenes (1751), Francisco Cerantes (1755), Raimundo de Irabién (1764).

Queda un grup de magistrats de difícil identificació o classificació. Dels castellans de la primera promoció coneixem el càrrec que tenien abans del seu nomenament: Juan Manuel de la Chica era fiscal de la Casa de Contratación de Sevilla, Ceferino Gabaldón de la Sala d'alcaldes, Gutiérrez de la Huerta i Juan Antonio de Navas dels regnes itàlics, Diego Barbastro de l'Audiència d'Aragó. Dels catalans, Matas i Pujol podria ser classificat en l'administració territorial. Entre els posteriors, Francisco Montero (1733) i Josep Francesc d'Alós i Rius podrien ser classificats sota diferents conceptes. José Antonio Coronado (1767) procedia de l'Audiència de Canàries, però no sabem res de la seva activitat anterior. Francisco Ramírez de Arellano, era «profesor» d'ambdós Drets a la universitat de Valladolid, però l'expressió significava només que havia fet estudis. No coneixem la trajectòria d'Herrera i Navia, fill d'un conseller de Castella, i com l'anterior cavaller de l'orde de Sant Jaume. A més, una persona podria ser classificada segons diverses categories: col·legials com van ser Hontalba Arce i Pons Massana, i catedràtics com Hevia Miranda, també eren advocats.